herpy

GEKONY

Satanic leaf-tailed gecko

Uroplatus phantasticus

Niewielki, nocny gekon liściasty z lasów deszczowych Madagaskaru, którego płaski, postrzępiony ogon przypomina zwiędły liść. To mistrz kamuflażu i jedno z najbardziej niezwykłych zwierząt terraryjnych, ale jest delikatny i wymaga chłodnych nocy, wysokiej wilgotności powietrza oraz doświadczonego hodowcy.

Rodzina: Gekkonidae Dawna nazwa: *Uroplates phantasticus; Uroplatus schneideri*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**5-8 cm** długość od pyska do kloaki
Długość życia	**6-10 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Las deszczowy i las górski**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**30 × 30 × 45 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**21-25 °C**
Temperatura w nocy	**15-18 °C**
Wilgotność	**60-100%**
UVB	**Opcjonalne** Strefa Fergusona 1
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo, w parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**2 jaj**
Zniesienia w roku	**2-5**
Inkubacja	**67-130 dni** przy 20-25 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Uroplatus phantasticus ma rogowate łuski nad oczami, a nazwa gatunkowa oznacza po prostu fantastyczny. Ogon jest płaski i kanciasty i przypomina na wpół rozłożony liść z nacięciami i plamami, a ciało pokrywają drobne kolce. George Albert Boulenger opisał gatunek w 1888 roku.

Kamuflaż to jego największa siła. W dzień siedzi na gałązce lub pniu, często głową w dół, z ciałem płasko przyciśniętym do podłoża. Ubarwienie jest brązowe, szare, oliwkowe lub rdzawe, czasem z fioletowymi lub żółtymi odcieniami, a rysunek naśladuje korę, mech i zwiędłe liście. Samice mają często jasny pas środkowy, przypominający główny nerw liścia. Gdy kamuflaż zawodzi, gekon szeroko otwiera pyszczek, wydaje odgłosy ostrzegawcze, a w ostateczności może odrzucić ogon. Ogon odrasta, ale rzadko w dawnym kształcie.

Dorosłe osobniki mierzą 5-8 cm od pyska do kloaki i zwykle 7-10 cm z ogonem. Gatunek należy do niewielkiej grupy *Uroplatus ebenaui* i przez pewien czas był uznawany za ten sam gatunek co *U. ebenaui*. Badania genetyczne wykazały jednak, że grupa obejmuje więcej gatunków, niż wcześniej sądzono, a z północnego Madagaskaru opisano kilka nowych. Starsze informacje mogą więc dotyczyć gatunków pokrewnych.

To spokojne zwierzę do obserwowania, a nie do brania na ręce. Wymaga doświadczenia z chłodnymi, wilgotnymi i dobrze wentylowanymi terrariami i nie jest gatunkiem dla początkujących.

Występowanie i środowisko

Gatunek występuje wyłącznie na Madagaskarze, w lasach deszczowych środkowej i południowo-wschodniej części pasa wschodniego. Najlepiej znane stanowiska to Andasibe (Perinet) na wschodzie i Ranomafana dalej na południe, a pojedyncze doniesienia pochodzą też z lasów między nimi i na południe od nich.

Starsze doniesienia z północnego Madagaskaru, np. z Marojejy, Tsaratanany i Anjanaharibe, według nowszych badań genetycznych dotyczą najpewniej innych, blisko spokrewnionych gatunków. Dotyczy to m.in. większego *Uroplatus finaritra*, opisanego z Marojejy w 2019 roku. Mapa pokazuje więc tylko część środkową i południowo-wschodnią. Gatunek jest uznawany za najmniejszej troski, ale największe zagrożenia stanowią odłowy na potrzeby handlu zwierzętami i wycinka lasów.

> **Naturalny zasięg:** Madagaskar.

ŚRODOWISKO

Gekon zamieszkuje nienaruszone i starsze wtórne lasy wilgotne na wysokości od około 400 do 1 300 m n.p.m. Przebywa w niskiej roślinności i zaroślach, gdzie odpoczywa na cienkich gałęziach i pniach, często zaledwie kilka metrów nad dnem lasu. Nocą poluje na owady i inne drobne zwierzęta.

Klimat jest wilgotny i chłodny w porównaniu z nizinnym lasem deszczowym. W dzień panuje zwykle 20-25 °C, a nocą temperatura może spaść poniżej 15 °C, zwłaszcza na większych wysokościach i w chłodnej porze roku. Pora deszczowa przypada na lato półkuli południowej, a w porze suchej i chłodnej zwierzęta są mniej aktywne. Gatunek nie znosi wycinania ani przerzedzania lasu.

Hodowla

TERRARIUM

Jednego dorosłego osobnika można trzymać w wysokim terrarium o wymiarach co najmniej 30 × 30 × 45 cm (długość × szerokość × wysokość). Para lub samiec z kilkoma samicami potrzebuje co najmniej 40 × 40 × 60 cm, a więcej miejsca prawie zawsze jest lepsze. Wentylacja musi być dobra, najlepiej z siatką zarówno u góry, jak i na dole. Młode najlepiej radzą sobie w małym pojemniku, gdzie łatwo znajdują pokarm.

Urządź terrarium z dużą liczbą cienkich, ukośnych gałązek, korkiem na tylnej ścianie i mnóstwem liści żywych lub sztucznych roślin. Gekon woli cienkie gałązki i gęstą roślinność niż grube pnie i musi mieć wiele miejsc, gdzie może siedzieć nieruchomo i w ukryciu.

Jako podłoże sprawdza się 5-7 cm wilgotnego włókna kokosowego, torfowca lub ziemi bez nawozów, najlepiej z warstwą suchych liści na wierzchu oraz skoczogonkami i prosionkami jako ekipą sprzątającą. Regularnie usuwaj odchody i resztki pokarmu.

TEMPERATURA

Gatunek bardzo źle znosi upał. W dzień temperatura powinna wynosić 21-25 °C, a nocą spadać do 15-18 °C. Wyraźny nocny spadek to ważna część rytmu zwierzęcia.

Nie stosuj lampy grzewczej ani miejsca do wygrzewania. Już 27 °C może być niebezpieczne, a dłuższy pobyt w wyższej temperaturze może zabić zwierzę. Ustaw więc terrarium w chłodnym miejscu, nigdy w słońcu ani przy kaloryferze, i pilnuj temperatury w upalne letnie dni. Zwierzę siedzące z otwartym pyszczkiem lub zwisające bezwładnie często jest przegrzane.

Zimą zwierzęta przechodzą chłodny okres spoczynku z temperaturą około 20-21 °C w dzień i 16-18 °C w nocy, zob. część o kopulacji. Zawsze mierz temperaturę termometrem cyfrowym zarówno u góry, jak i na dole.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna się wahać jak w lesie deszczowym: wysoka nocą, aż do 90-100 %, i niższa w dzień, do około 60 %. Zraszaj obficie wodą o temperaturze pokojowej wieczorem, tuż przed zgaszeniem światła, i najlepiej lekko ponownie rano. Gekon pije krople z liści, więc oba zraszania są ważne. W ciągu dnia terrarium powinno częściowo przeschnąć, bo stale mokre warunki bez wymiany powietrza prowadzą do grzybic i infekcji dróg oddechowych.

Używaj wody miękkiej lub z odwróconej osmozy, jeśli woda z kranu jest twarda, aby na szybach i liściach nie pojawiały się osady wapienne. Miska z wodą nie jest potrzebna. Higrometr pokaże, czy rytm jest zachowany.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest nocny i może żyć bez UVB, jeśli pokarm jest oprószany witaminą D3. Mimo to warto zastosować słabą świetlówkę UVB dla gatunków cieniolubnych (strefa Fergusona 1), np. świetlówkę T5 5 %, która oświetla część terrarium i pozostawia dużo cienia. Jest to szczególnie korzystne dla zwierząt hodowlanych. Między świetlówką a zwierzęciem nie może być szkła ani plastiku, ponieważ zatrzymują one promieniowanie UVB.

Światło powinno świecić 10-12 godzin dziennie, sterowane wyłącznikiem czasowym. Nie używaj grzewczych lamp punktowych, a nocą utrzymuj w terrarium ciemność.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gekon żywi się żywymi owadami, na które poluje nocą. Podawaj małe świerszcze, szarańczę, karaczany, muchy i podobne owady, mniejsze niż odległość między oczami zwierzęcia. Dorosłe osobniki dostają 3-5 owadów co drugi lub trzeci dzień, młode mniejsze porcje częściej. Karm wieczorem i usuwaj niezjedzone owady.

Dobrze odżyw owady na dobę lub dwie przed karmieniem i oprósz je wapniem. Jeśli używasz UVB, wapń powinien być bez D3, w przeciwnym razie z D3. Dodatkowo co tydzień lub co dwa tygodnie podawaj preparat multiwitaminowy.

Samice hodowlane mogą z korzyścią dostawać 60-80 % pokarmu w postaci małych ślimaków o cienkiej muszli. Daje to bogate w wapń, zdrowe jaja i silniejsze młode. Młode i świeżo kupione zwierzęta bywają wybredne, więc uzbrój się w cierpliwość i kontroluj ich wagę.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gekon jest spokojnym, skrytym zwierzęciem, które przez cały dzień siedzi nieruchomo i zakamuflowane, a aktywne staje się dopiero po zmroku. Bierz go do ręki tylko wtedy, gdy to konieczne, ponieważ stres i ciepło dłoni mogą mu zaszkodzić. Przestraszony szeroko otwiera pyszczek i może odrzucić ogon. Nigdy nie chwytaj go za ogon.

Samców nigdy nie wolno trzymać razem. Samca można trzymać z jedną lub kilkoma samicami, ale może je stresować, a w sezonie rozrodczym może sam się wyczerpać. Dlatego poza sezonem rozrodczym zwierzęta często trzyma się osobno. Zawsze zapewnij dużo kryjówek i gęste nasadzenia.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce rozpoznaje się po dwóch zgrubieniach u nasady ogona, gdzie znajdują się hemipenisy; stają się one widoczne od około szóstego miesiąca życia. Ogon samców ma często więcej nacięć, przez co przypomina nadgryziony liść, natomiast samice są bardziej jednolicie ubarwione i często mają jasny pas środkowy. Brak wiarygodnych danych o tym, kiedy gatunek osiąga dojrzałość płciową. Do rozrodu przeznaczaj tylko samice w pełni wyrośnięte i w dobrej kondycji.

GODY I KOPULACJA

Rozród inicjuje chłodny okres zimowego spoczynku z temperaturą około 20-21 °C w dzień i 16-18 °C w nocy. Ważne, aby spoczynek nie był ani za krótki, ani za długi, oraz aby w tym czasie obserwować kondycję zwierząt. Po spoczynku temperaturę ponownie się podnosi, a samice dostają dużo pokarmu, najlepiej małe ślimaki.

Samca można dołączyć do grupy samic. Samiec będzie kopulował bez przerwy i może się tak wyczerpać, że padnie. Dlatego odłącz go najpóźniej trzy dni po tym, jak samica złoży jaja, niezależnie od tego, czy jaja są zapłodnione.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa zwykle dwa okrągłe, białe jaja naraz. Między dwoma zniesieniami mija średnio 34 dni (12-64 dni). W sezonie są to zwykle 2-5 zniesienia, a niektóre samice składają ich do 7. W naturze jaja są składane w ściółce na dnie lasu na początku pory deszczowej.

Zapewnij samicy pojemnik do składania jaj lub kąt z kilkoma centymetrami wilgotnego torfowca pod suchymi liśćmi. Samice otrzymujące za mało wapnia słabną i składają jaja o cienkiej skorupce. Przerwij rozród, jeśli samica traci na wadze.

INKUBACJA

Ostrożnie przenieś jaja do małego pojemnika z wilgotnym, ale nie mokrym podłożem, np. perlitem, wermikulitem lub Seramisem. Jaj nie wolno obracać ani zostawiać w wodzie, a wilgotność powietrza w pojemniku powinna przekraczać 70 %.

Przy 24-25 °C w dzień i 20-21 °C w nocy średni czas inkubacji wynosi 94 dni (67-130 dni). Przy stałej temperaturze około 20 °C trwa to dłużej. Utrzymuj temperaturę poniżej 25 °C.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są małe i potrzebują wilgotnego otoczenia oraz wielu kryjówek. Umieść je w małym, wysokim pojemniku z ręcznikiem papierowym lub torfowcem, cienkimi gałązkami i liśćmi, i zraszaj codziennie. Brak wiarygodnych danych o masie przy wykluciu.

Co drugi dzień podawaj małe owady, takie jak muszki owocowe, małe świerszcze i skoczogonki, oprószone wapniem. Trzymaj młode pojedynczo i regularnie je waż. Potrzebują tych samych chłodnych nocy co dorosłe i muszą być chronione przed upałem.

Zdrowie i częste błędy

Gatunek jest delikatny, a większość problemów wynika ze zbyt wysokiej temperatury, niewłaściwej wilgotności lub niewłaściwego pokarmu. Typowe błędy to:

- Przegrzanie. Już około 27 °C może być niebezpieczne. Utrzymuj terrarium chłodne i dobrze wentylowane.
- Niedobór wapnia i witaminy D3, który powoduje miękkie szczęki, wygięte kończyny i drżenie. Najbardziej narażone są samice hodowlane. Oprószaj pokarm i rozważ UVB.
- Stale mokre warunki bez wymiany powietrza, które prowadzą do grzybic, infekcji bakteryjnych i infekcji dróg oddechowych.
- Odwodnienie, jeśli zwierzę nie może pić kropli z liści. Zraszaj rano i wieczorem.
- Stres wywołany braniem na ręce, przenoszeniem lub zbyt bliskim kontaktem z innymi zwierzętami.
- Utrata ogona, który rzadko odrasta ładnie.

Literatura weterynaryjna o tym gatunku jest skąpa. Zgłoś się do lekarza weterynarii z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli gekon traci na wadze, przestaje jeść, siedzi z otwartym pyszczkiem lub wydaje się osłabiony.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.